

BIURO REDAKCJI:

Krakowskie-Przedmieście
Nr. 415.

Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku, nie zwracają się.

Prenumerata w Warszawie:

Rocznie Rs. 8.—Półrocznie Rs. 4.—Kwartalnie Rs. 2.
Miesięcznie kop. 67.—Nr. pojedynczy kop. 5.

Poniedziałek, 12 Maja 1862.

Prenumerata na Prowincyi:

Rocznie Rs. 9 k. 20.—Półrocznie 4 k. 60.—Kwartalnie 2 k. 30.
Za przesyłkę w kopertach kwartalnie Rs. 1.

SPIS RZECZY.

CZĘŚĆ URZĘDOWA. — Wiadomości urzędowe z Królestwa i Cesarstwa.

CZĘŚĆ NIURZĘDOWA. — Wiadom. zagr. Wiadomości rozmaite.

Hydrografia Królestwa Polskiego (ciąg dalszy).
Bośnia i Hercegowina.
Teatr.
Kursa papierów publicznych i pieniędzy.
Kolej żelazna.
Obwieszczenia.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

Ukaz Cesarski o Pensjach Emerytalnych i dodatkach do nich.

(Ciąg dalszy).

23. Troju dzieciom po Franciszku Grotowski, Ławniku, Kasjerze miasta Olkusza i żonie jego Julianie z Korbańskich pozostałym, a mianowicie: Adelajdzie-Wandzie - Katarzynie, Aleksandrowi-Henrykowi-Bronisławowi i Adolfowi-Juljanowi-Ludomilowi, za 28 letnią ojca ich służbę rs. 33 k. 75, z funduszu Stowarzyszenia.

24. Rochowi Kucharskiemu, b. Dozorcy Sal w Szpitalu Św. Łazarza w Warszawie, za 36 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 112 k. 50, z których rs. 37 k. 50 z funduszu Stowarzyszenia, a rs. 75 w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

25. P. Walerji Justynie z Borowskich Glińskiej, wdowie po Radcy Dworu Severynie Jakóbie Glińskiej, Pomocniku Naczelniku Powiatu Ostrołęckiego, oraz dzieciom: Henrykowi-Ludwikowi, Stanisławowi-Michałowi i Marii-Anieli, za 23 letnią męża i ojca ich służbę rs. 120 z funduszu Stowarzyszenia, w połowie dla wdowy, w połowie dla dzieci.

26. Antoniemu Morskiemu, b. Dozorcy klasy 1-ej Policji Administracyjnej Cyркуlu 4, 5 i 6 miasta Warszawy, za 40 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 150, z których rs. 109 z funduszu Stowarzyszenia, a rs. 41 w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

27. P. Karolinie z Salomonów Wiśniewskiej, wdowie po Radcy honorowym Andrzeju Wiśniewskim, Burmistrzu miasta Stawiszyna, oraz dzieciom: Bronisławowi-Marij, Helenie - Rozalii i Janowi-Kantem, za 30 letnią męża i ojca ich służbę rs. 187 k. 50 z funduszu Stowarzyszenia Emerytalnego, w połowie dla wdowy, w połowie dla dzieci.

28. Tomaszowi Żmijewskiemu, b. Strażnikowi przy więzieniu w Radomiu, za 41 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 100 w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

29. Rzeczywistemu Radcy Stanu Łukasowi Biernackiemu, b. Zarządzającemu Wydziałem Administracji Ogólnej w Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Członkowi Komisji Emerytalnej, za 53 letnią służbę, do pensji emerytalnej rs. 3,000, nadanej mu Ukazami Najwyższymi z d. 26 Października (7 Listopada) 1840 r. i z d. 12 (24) Sierpnia 1847 r., dodatek w ilości rs. 750 z funduszu Stowarzyszenia.

30. Wojciechowi Żukowskiemu, b. Dróżnikowi, za 25 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 16 k. 12, z których rs. 13 z funduszu Stowarzyszenia, a rs. 3 kop. 12 w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

31. Asesorowi Kolegialnemu Ksaweremu Hajdes, b. Buchalterowi w Zarządzie XIII-m a dziś VII Okręgu komunikacji, za 35 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 450, z których rs. 150 z funduszu Stowarzyszenia, a rs. 300 w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

32. Radcy Honorowemu Chrystjanowi Neumann, b. majstrowi robót faszynowych przy Zarządzie XIII-m, a dziś VII-m Okręgu komunikacji, za 40 letnią służbę rs. 270, z których rs. 236 z funduszu Stowarzyszenia, a rs. 34 z funduszu Skarbowych.

33. Małgorzacie z Zapółów 1-o służy Piekarczykowi, 2-o Kilian, wdowie po Kazimierzu Kilian, dróżniku, za-30 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 16 k. 12 w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

34. Reginie z Pieczarskich Uchtowiczowej, wdowie po Jakóbie Uchtowiczu, dróżniku, za 36 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 24 kop. 18, w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

35. Szymonowi Opołewskiemu v. Opołewskiemu, b. dróżnikowi, za 40 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 90, z których rs. 67 z funduszu Stowarzyszenia, a rs. 23 z funduszu Skarbowych.

36. Aleksandrowi Radomskiemu, b. dróżnikowi za 14 letnią służbę, w ciągu i z powodu której uległ ciężkiej i nieuleczalnej chorobie rs. 15 w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

37. Augustynowi Statkowskiemu, b. dróżnikowi za 34 letnią wojskową i cywilną służbę rs. 32 k. 25 w drodze łaski, z funduszu Skarbowych.

(d. c. n.)

Przepisy dotyczące zastępstwa Rządowego z osób dobrowolnie do wojska wchodzących, oraz sprzedających pokwitowań, za też osoby pobieranych.

Aby ułatwić dopełnienie obowiązku zaciągu wojskowego w Królestwie, Tytuł 12 Najwyższej zatwierdzonej Ustawy o powinności zaciągowej z roku 1859 zaprowadza zastępstwo Rządowe z osób dobrowolnie do wojska wchodzących, oraz sprzedających pokwitowań za też osoby wydawanych.

Mając na względzie, iż między młodzieżą wieku spisowego doszła, mogą się znaleźć tacy, którzyby z ustanowionego zastępstwa Rządowego korzystać chcieli dla zaciągnięcia się do służby wojskowej za opłatą przepisaną, ogłaszają się przepisy następujące:

1) Każdy mogący własną osobą rozrządzać, może się wynająć za ustanowioną na rs. czterysta cenę do służby wojskowej, czyli wejść do takowej jako zastępca Rządowy.

2) Do pomienionego zastępstwa Rządowego nie mogą być dopuszczani:

a) należący z wieku swego do pierwszej kategorii spisowych, to jest: mający lat 20, 21 lub 22 wieku, a w czasie poboru i należący do liczby wzwanych do losowania.

Uwaga. Rozumie się samo przez się, że zastrzeżenie punktem tym objęte, nie odnosi się do spisowców mających tytuł do uwolnienia na zawsze od zaciągu; — tacy bowiem spisowi, chociażby mieli 20, 21 lub 22 lat wieku, mogą być na zastępców Rządowych przyjęci.

b) Zostający pod Sądem Karnym;
c) pozbawieni praw stanu wyrokiem Sądowym;
d) karani za tulaństwo;
e) wolni od zaciągu, jako wybrani przez dziada lub babkę, oraz z tytułu jedynactwa, jeżeli nie otrzymają w tej mierze zezwolenia na piśmie rodziców, dziada lub babki.

3) Chcący być zastępcą Rządowym, powinien przedwzrostkiem złożyć swój oświadczenie właściwemu Komisarzowi Cyркуlowemu, celem pozyskania świadectwa, że jest dobrej kondyty, że nie był kryminalnie karany, — że objawił zamiar najęcia się do służby wojskowej, — i że do tego żadne prawne nie zachodzą przeszkody.

4) Po uzyskaniu takiego świadectwa, pragnący wejść za opłatą do służby wojskowej, powinien świadectwo to przedstawić osobiście przy stosownej prośbie, na stemplu ceny kop. 15, spisanej, stałemu Urzędowi Rekruckiemu Miasta Stołecznego Warszawy.

5) Skoro Urząd Rekrucki uzna, że chcący być zastępcą Rządowym, ma do tego prawo, i że jest zdającym do służby wojskowej, naówczas przyjmując do takowej i wydaje na niego Magistratowi Miasta Stołecznego Warszawy pokwitowanie, podług przepisanej wzoru sporządzone i przez wszystkich do Urzędu Rekruckiego należących Członków podpisane.

6) Magistrat po otrzymaniu takiego pokwitowania wypłaca Urzędowi Rekruckiemu, dla doręczenia zastępcy do jego własnej i zupełnie niezależnej dyspozycji za jego kwitem kwotę rs. trzysta, wypłatą której to kwoty dopełnianą będzie w obecności dwóch Członków Urzędu Rekruckiego, to jest: Radnego Wydziału Wojskowego lub jego zastępcy, oraz oficera, którzy się podpiszą na kwiecie wystawionym przez zastępcę Rządowego i kwit ten złożą Magistratowi. Później przyjmujący zastępstwo uważany być winien za należącego do wojska i zaliczonego na rachunek poboru, i jako taki ma być zaraz zatrzymany i odesłany przez Urząd Rekrucki na Warszawski punkt zborny.

Jednocześnie z oddaniem zastępcy Władzy wojskowej, Magistrat przesyła do Sztabu Głównego armji po części Jenerała dyżurnego, kwotę rs. 15, własności zastępcy będącą, dla dopełnienia jej do spółkowych funduszu wojska, o czym stosowna wzmianka w właściwej rubryce listy rankierunku przyjętego zastępcy domieszczone być winna, a nareszcie Magistrat odesła do Banku Polskiego resztę należności zastępcy przypadającej, to jest: kwotę rs. 85 na procent składany, jako własność zastępcy z wyjaśnieniem, że do odbioru kwoty powyższej z narosłemi procentami, zastępca wtenczas mieć będzie prawo, gdy otrzyma zupełne uwolnienie ze służby wojskowej; a w razie jego śmierci, sukcesorowie prawnie wylegitymowani, w braku których lub w razie zbiegostwa najmniejszego się, kwota powyższa dołączy się do kapitału Inwalidnego Królestwa.

7) Ponieważ wstępujący do służby wojskowej, jako zastępca Rządowy, zalicza się na rachunek poboru, — przeto każdy z nich obowiązany jest wstąpić w wojsko ogólny termin dla podlegających zaciągowi przepisany, to jest lat 15, nie tamując mu korzystania w służbie wojskowej z praw stanu, do jakiego należy.

8) W miarę przyjętych tym sposobem zastępców Rządowych do służby wojskowej, udzielone na nich przez Urząd Rekrucki pokwitowania będą wystawione na sprzedaż, dla pragnących uwolnić bądź siebie bądź dzieci swoje, lub zostających pod ich opieką od powinności zaciągowej. — Celem uniknięcia wszelkiej w sprzedaży takowych kwitów zaciągowych dowolności lub wątpliwości, stanowi się za prawidło, iż w sprzedaży onych zachowane będą pierwszeństwo podług kolei prezentaty na podaniach o nabycie onych wniesionych, — tudzież iż kwity wydawane na przyjętych zastępców Chrześcijan, jedynie tylko przez Chrześcijan mogą być nabywane, tak samo jak kwity na zastępców Żydów wydane jedynie tylko Starozakonnym sprzedawane być mogą. — Dla powodów powyższych zaprowadzone i utrzymywane być winny w Magistracie dwie oddzielne należycie oparafowane kontrole dla kolejnego zapisywania w nich podań o nabycie kwitów zaciągowych wnoszonych, jedna dla Chrześcijan druga dla Żydów, i ściśle przestrzegana zasada wyżej wyjaśniona, co do sprzedaży kwitów rzeczonych.

9. Chcący nabyć kwit zaciągowy, powinien zanieść o to prośbę do Magistratu i dołączyć do takowej rs. 400, jako zwrot poniesionego przez Rząd wydatku na opłacenie zastępcy Rządowego. — Kwota ta przez podającego złożona, winna być niezwłocznie wniesioną do kasy pod depozyta prywatne. — Jak tylko kwit zaciągowy znajdować się będzie w Magistracie, zaraz dopełnioną być może sprzedaż onego pierwszemu z prosiących, według utrzymywanej kontroli, i nazwisko nabywcy na odwrotnej stronie tegoż kwitu zaznaczone zostanie.

Uwaga. Samo złożenie kwoty rs. 400 przez podających na nabycie kwitu zaciągowego, o ileby takowego nie było do sprzedaży dla braku zastępców Rządowych, bynajmniej nie uwalnia od powinności zaciągowej, a tem samem, jeżeliby do chwili poboru nie pozyskali kwitu zaciągowego, ulegną w czasie właściwym na równi z innymi spisowymi losowaniu i skutkom onego, o ile z wieku swego i kategorii podlegają powołaniu do losowania; złożony zaś przez nich fundusz — zwrócony im zostanie.

10) Kwit zaciągowy przyjmuje się za tego tylko spisowego, którego imię na odwrotnej stronie jest zapisane.

11) Spisowy składający nabyty kwit, otrzymuje

w zamian świadectwo Urzędu Rekruckiego na dowód uwolnienia go na zawsze od zaciągu.

12) Nabyty kwit zaciągowy za decyzją Magistratu, może być komu innemu odprzedany, ale to w takim tylko razie, jeżeli odprzedający zrzeknie się prawa uwolnienia, od wojska i wejście do służby z zaciągu; albo też jeżeli już po dacie kupienia tego kwitu, ale przed powołaniem do pierwszego losowania, właściciel onego nabył prawo do wyłączenia na zawsze od zaciągu. Przy takiej sprzedaży kwitu zaciągowego, Magistrat na drugiej stronie onego zaznacza, na czyją mianowicie przeszedł własność i wówczas kwit ten tylko tej ostatniej osobie służy.

13) Dla zapobieżenia jakimkolwiek bądź w tym względzie nadużyciom stanowi się za prawidło, że osoby, które nabyły kwit wzmiankowany, a następnie takowy komu innemu sprzedały, niemają już więcej prawa nabywania drugiego.

14) Rodzicom lub opiekunom służy prawo nabywania kwitów zaciągowych dla ich synów lub osób pod ich prawą opieką stojących, i wtedy zaznacza się na kwicie nazwisko osoby, dla której nabytym został. — Za zgodność, Starszy Sekretarz Wydziału Wojskowego, Gładysz.

Na zasadzie postanowienia Rady Administracyjnej z d. 23 Lutego (7 Marca) r. b. odbyte zostały w dniu 18 (30) Kwietnia r. b. wybory do nowo utworzonych Rad miejskich w Łowiczu, Wieluniu i Kalwarii.

Większością głosów powołani są w Łowiczu, na członków: Wolski Roman, Szczyński Ignacy, Wojciechowski Antoni, ksiądz Sliwowski Jan, Pomysłowski Ludwik, Wojciechowski Franciszek, Thomas August, Elechnowicz Fiszel, — na zastępców: Gawiński Jan, Czerniński Jan, Kolański Michał, Szablowski Wojciech, Hüller Karol, Elechnowicz Aryel, Muszyński Wojciech, ksiądz Orlikowski Franciszek.

W Wieluniu na członków: Regulski Bronisław, Siwik Walenty, ksiądz Niski Stefan, Nielepiec Józef, Lübke Paweł, Ruszkowski Jan, Norejkowicz Józef, Koliński Franciszek; — na zastępców: Gawełczyk Teodor, Szymański Wincenty, Kempicki Joachim, ksiądz Opoński Leon, Langkamer Józef, Ziemiański Ludwik, Szulc Bartold, Parnowski Antoni.

W Kalwarii na członków: Nowodworski Józef, Wojciechowski Lucjan, Blumensohn Mendel, Miller Karol, Rejhertz Fajtel, Budrewicz Piotr, Aronsohn Azyk, ksiądz Łatwiński Wincenty; — na zastępców: Fizykievicz Franciszek, Kahano Mowza, Aronsohn Judel, Rejhertz Notel, Radzewicz Dominik, Jastrzębski Paweł, Woltanowski Dominik, Bomacz Szołom.

W zastosoowaniu się do art. 35 Ukazu Najwyższego z d. 6 (18) Marca 1817 r. Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zgodnie z opinią Władzy Dyceyjalnej, przy raporcie z d. 14 (26) Kwietnia r. b. N. 2034/5105 przedstawiła Radzie Administracyjnej do zatwierdzenia układ spisany przy współdziałaniu delegatów duchownego i administracyjnego o separacji i zamianę gruntów stanowiących uposażenie probostwa w dobrach prywatnych Kijany, w Gubernji i Powiecie Lubelskim położonych, podług którego toż probostwo za grunta, obejmujące w ogóle morgów 239 przętów 11, czyli dziesiętyn 122 sażeni 1196, otrzymuje w zamian morgów 245, czyli dziesiętyn 130 sażeni 2172, — zyskuje zatem na przestrzni morgów 16 przętów 121, czyli dziesiętyn 8 sażeni 976, a w dochodzie na zasadzie klasyfikacji gruntów, stosownie do zasad ekonomicznych obrachowanym, rs. 20 k. 71.

Rada przedstawiona umowę zatwierdziła.

Komisja Rządowa Sprawiedliwości. — Ogłasza: iż Rada Administracyjna Królestwa postanowieniem z d. 9 (21) Marca r. b. Nr. 9,597, darowiznę rs. 1653 k. 41 1/4 na budowę domu schronienia w Łęczycy, przez Ludwika Bethier, aktem na d. 19 (31) Października 1861 r. urzędowo sporządzoną, prawnie zaakceptowaną, uczynioną, w myśl art. 910 K. C., z zachowaniem praw osób trzecich, i pod warunkami bliżej w akcie oznaczonymi, zatwierdziła. — w Warszawie d. 23 Marca (4 Kwietnia) 1862 r. — Z upoważnienia, Dyrektor: Kancelarii, Radca Stanu, J. Ornowski.

Z Petersburga, 7 Maja.

W Poniedziałek, 23 Kwietnia (v. s.), baron Seebach, poseł Saski przy dworze Francuzkim, miał zaszczyt być przyjmowanym na posłuchaniu przez Ich CESARSKE MOŚCIE, NAJJAŚNIEJSZĄ PANIĄ.

Przez Najwyższy rozkaz, z d. 21 Kwietnia (v. s.), członek rady państwa, generał-adjutant, generał kawalerji, hrabia Lambert 1-y, na własne żądanie, z powodu nadwątłego zdrowia, Najmościwszej uwolniony został od obowiązków Namiestnika w Królestwie Polskim i Dowódcy 1-gą armją, z pozostawieniem w godności generał-adjutanta i członka rady państwa.

Przez Najwyższy reskrypt z d. 11 Kwietnia (v. s.) generał-major głównego sztabu, Modest Bogdanowicz 2-gi, za prace przy ułożeniu *Historji wojny* 1813 r., mianowany został kawalerem orderu Św. Anny 1-ej klasy z CESARSKĄ KORONĄ.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Ogólne Sprawozdanie.

Kwestja rzymska, jako głównie zajmująca umysły świata politycznego, jest przedmiotem

najróżnorodniejszych komentarzy. Szczególnie usiłują odgadnąć jakie postanowienie przyjmie Cesarz Napoleon III. Powszechnie przypuszczają że załoga francuzka przed jej późniejszą odejściem z Rzymu, że utrzymanie *Statu quo* codziennie staje się trudniejszym, lecz wiadomo czy wojska francuzkie atakują Rzym, czy też będą ustępować częściowo, odbywając przez jakiś czas służbę wewnątrz w wiekuistym mieście wspólnie z wojskami włoskimi. Takie sposoby załatwienia podają na przemian dzienniki, lecz dotąd nikt nie stanowczego nie wie.

Podróży księcia napoleonu przypisują ważne znaczenia; bezwątpienia celem jej jest przyspieszenia rozwiązania kwestji rzymskiej; lecz pogłoski które ukazały się naprzód w *Gazecie Bawarskiej*, a następnie powtórzone zostały przez torysowskie angielskie dzienniki *Morning-Herald* i *Standard*, pogłoski przepowiadające natychmiastowe załatwienie kwestji, nie mają dostatecznej podstawy. Dzienniki te jednoznacznie podają wieści jakoby krążące w sferach wyższych, że Cesarz ostatecznie postanowił cofnąć wojska nie tylko z Rzymu, lecz i z posiadłości papieżkich i że w ciągu bieżącego miesiąca postanowienie to zostanie wykonane; Pius zaś IX uda się do Bawarii lub na wyspę Malte. Podług *Independence belge*, mniemanie że w ciągu kilku tygodni wojska włoskie wejdą do Rzymu, i to wprost w skutku odwołania generała Goyona i prostego zawiadomienia o tem dworu papieżkiego przez p. de Lavalette, jest tylko złudzeniem. Jakkolwiek mogą być stanowcze ostatnie postanowienia gabinetu tułjerskiego, mogą się one objawić na zewnątrz tylko nowymi propozycjami uczynionymi Stolicy Apostolskiej; a znając usposobienie Cesarza względem Papieża, można się spodziewać długich układów co do propozycji, jakie zapewne przedstawi dworowi rzymskiemu p. de Lavalette; spodziewać się można, że z jednej i z drugiej strony będzie zapewniony dostateczny czas do przygotowania się do wypadku, który powoli na drodze dyplomatycznej nastąpi.

Tymczasem według dzienników najbardziej przychylnych sprawie Króla Franciszka II i władzy świeckiej Papieża, w Rzymie wkłada się zgubna anarchja. Tak *Gazette de France* powiada: „Emigranci bardziej usiłują zepchnąć jeden drugiego, niż uwolnić swój kraj od Piemontczyków; zamiast ściśnięć szereg koła swego monarchji, żeby utorować sobie drogę do Neapolu, szarpią się pomiędzy sobą. Naczelnicy oddziałów królewskich, waleczący w prowincjach południowych, z większą starannością ukrywają swe ruchy przed Neapolitańczykami w Rzymie, niż przed Piemontczykami w Neapolu.”

Jedną z przyczyn opóźnienia powrotu generała Goyona z Rzymu do Francji, miała być jego wycieczka do Porto d'Anzio, gdzie się udawał dla zawiadomienia osobiście Papieża o swej niełasce. Zapewniają, że wiadomość ta zrobiła na Papieżu tak silne wrażenie, iż zaraz drogą telegraficzną, polecił nuncjuszowi zażądać objaśnień od p. Thouvenela. Wiadomości z Włoch, ograniczają się opisaniami nieustającego w prowincjach południowych zapalu, okazywanego wszędzie Wiktorowi-Emanuelowi.

Dzienniki wiedeńskie utrzymują, że objaśnienia ministra spraw zagranicznych udzielone izbie niższej o polityce gabinetu, rzeczywiście nie nowego nie powiedziały, wskazując, że Austria nie mogąc przywrócić tego co upadło, musi patrzeć obojętnym okiem na bieg wypadków po czworoboku weneckim i gotować się tylko do obrony tego ostatniego wszelkimi siłami; również nie wykazały te objaśnienia, co Austria zamysła zrobić w sprawie reformy Związku niemieckiego, a także jakie stanowisko zajmie w kwestji wschodniej, o której minister ani słowa nie przemówił. Całe zatem rozprawy w tym przedmiocie uważają tylko za zadowolenie konstytucyjnej miłości własnej parlamentu, po raz pierwszy bowiem, jak istnieje Austria, minister spraw zagranicznych mówił publicznie o polityce zewnętrznej, co chociaż na teraz nie zmienia i nikogo szczerze nie zaspakaja, może mieć znaczenie na przyszłość. W polityce wewnętrznej Austrii nie zaszło nic nowego, a kwestje które miały być załatwione, pozostały w zawieszeniu przez wyjazd Cesarza do Wenecji.

Neue Preussische Zeitung podaje następujący rezultat wyborów do berlińskiej izby poselskiej. W rozwiązanej izbie znajdowało się 85 członków należących do stronnictwa postępowego, do których przylączyła się frakcja Assmann-Immermann, licząca 20 członków. Z tych 106, napowrót wybrano 105, a nowym zaś do tego stronnictwa należących podług jednych 36, podług drugich 45 do 55. Frakcja tak zwana naprzód wysuniętych, czyli Bockum-Dolfs, która oddzieliła się od frakcji Grabowa, licząca w poprzedniej izbie 50-u członków i teraz przez tę liczbę jest reprezentowana, jakkolwiek czterech dawniejszych członków utraciła przez śmierć. Frakcja Grabowa z 92 krzesel, jakie posiadała w rozwiązanej izbie, utraciła 16, zatem obecnie posiada 76. Frakcja katolicka czyli środkowa, będąca pod przewodnictwem p. Reichenspergera z 55-u członków utraciła 10-u. Frakcja polska, która liczyła 23 członków, podobno utraciła 3. Frakcja zachowawcza liczy jak i poprzednio 13 członków. Z 171 deputowanych, którzy głosowali za wnioskiem Hagena, obrano napowrót 163.

Anglia.

London, 6 Maja. Wczoraj publiczność przypuszczoną została po raz pierwszy do oglądania wystawy powszechnej, za opłatą 5 szylingów (10 zł. 15 gr.) od osoby. Wystawę zwiedziło daleko mniej osób, niż się spodziewano, co się da głównie powiedzieć o tych, co płacili u wejścia, abonentów bowiem zgromadziła się znaczna liczba. *Times* powiada, iż nie można mieć za złe tym, którzy nie chcą wydać pięciu szylingów dla oglądania wystawy bynajmniej dotąd nieuzupełnionej. W znacznej części gmachu napotyka się ogromną ilość pustych pak lub roje ludzi zatrudnionych rozpakowywaniem i układaniem przedmiotów. Rażący jest kontrast pomiędzy nadzwyczajną czynnością, jak panowała przed otwarciem wystawy, a opieszałością obecną, gdy chodzi o uzupełnienie dzieła. Od 1-go Maja robota idzie nadzwyczaj powoli, z wyjątkiem oddziału francuzkiego. W stosunku do krótkiego czasu jaki upłynął od chwili otwarcia wystawy, liczba rozprządzanych już przedmiotów w wystawionych jest znaczna. Największy pokup miały dotychczas wyroby jubilerskie, a z porcelany nadesłanej z Berlina i Drezn, połowa została już rozprządzana.

Posłowie japońscy znajdowali się wczoraj, w towarzystwie p. Maedonaldi, urzędnika poselstwa angielskiego w Japonji, na balu danym w Willis Rooms przez oddziały ochotników. Poprzednio ci posłowie zwiedzili gmach parlamentu, który wywarł na nich wielkie wrażenie. Większą część popołudnia w dziedzieli, posłowie przepędzili w ogrodzie zoologicznym, gdzie mieli z sobą malarza japończyka, który odrysował z nadzwyczajną szybkością wiele czworonogich i ptaków. W sobotę zwiedzili oni ludwisarnię Lankasterską, która obudziła w wysokim stopniu ich ciekawość. W ogóle zauważano, że goście ci mają wielki zmysł do techniki, mechaniki i t. p. Większa część osób, do składu poselstwa japońskiego należących, nosi z sobą dykcjonary angielsko-japoński, z których pilnie studjuje. W hotelu, w którym mieszkają, japończycy podobałi się powszechnie dla swego łagodnego charakteru i nadzwyczaj grzecznego obejścia. U stołu jadają najwięcej ryb (niezazwyczaj) i ryż. Na cześć ich odbędzie się jutro wielki przegląd koło Woolwich, przy której to sposobności zwiedzą oni tamtejszy arsenał.

London, 7 Maja. *Morning Post* w artykule o uczcie wyprawionej w *Royal Academy*, mówi między innemi: „Oświadczenia księcia następcy tronu Pruskiego były pełne taktu. Dążył on do wyrażenia się za stanowiska angielskiego, co pochodziło nie tylko z grzeczności, lecz i z uczuć jakie ożywiają zięcia Królów angielskich. Nie było to bynajmniej grą wyrazów, gdy dostojny gość mówił o „drogim kraju” i „drogim księciu-małżonku.” Cieszymy się z wyrazów przyjacielskich, jakie słyszeliśmy z ust następcy tronu pruskiego i uważamy je za dowód usposobienia, ożywiającego rządy dwóch wielkich państw.”

Austria.

Wiedeń, 8 Maja. Na dzisiejszym posiedzeniu izby panów, minister Lasser zakomunikował odczwę cesarską, dotyczącą odpowiedzialności ministrów. Na propozycję prezesa, izba wydała trzykrotnie, na cześć Cesarza, okrzyk *Lebe hoch!* Po przejściu do porządku dziennego, toczyły się rozprawy nad przyslanym przez izbę deputowanych, zmienionym projektem do prawa drukowego.

Rozprawy nad budżetem ministerjum spraw zagranicznych zajęły całe prawie wczorajsze posiedzenie izby deputowanych. Izba usiłowała przy tej sposobności utrzymać za sobą wpływ na politykę zagraniczną rządu, a działając w tym względzie z taką siłą i godnością, iż posiedzenie wczorajsze słuszenie można zaliczyć do liczby najważniejszych od czasu otwarcia jej obrad. Rozprawy rozpoczęły się mową deputowanego Kurandy, broniącego energicznie praw izby i przemawiającej za stanowczym wejściem na drogę konstytucyjną, oraz stawiającej zasady, jakich Austria trzymać się powinna na przyszłość w swych stosunkach do Niemiec i Włoch. Deputowany Kuranda mówił z zapalem o wspólności interesów Austrii i Niemiec i zakończył żądaniem postawionem gabinetowi, ażeby zaniechał kłopotliwej polityki mięszania się w sprawy włoskie. Hr. Rechberg odpowiadając na tę mowę, dotknął tylko zlekką kwestji niemieckiej, lecz oświadczył, że gabinet powinien dążyć głównie do zabezpieczenia w Niemczech stanowiska Austrii, jako wielkiego mocarstwa. Co do Włoch, minister oświadczył, że polityka mięszania się w sprawy tego kraju smutne dla Austrii wydała owoce, i dla tego rząd postanowił trzymać się tam jedynie odpornie. Ile razy w mowach p. Kurandy i ministra była wzmianka, iż na przykład zagrożenia Weneji, wszystkie ludy Austrii powinny zwrócić swe usiłowania do jej obrony, tyle razy izba oświadczała głośno, iż podzieli w zupełności słusność tego zdania. Z wyjątkiem wniosku dotyczącego archiwów wydziału spraw zagranicznych, izba przyjęła wszystkie inne wnioski komisji finansowej. Wykreślenie z placu barona Bacha, ambasadora w Rzymie, sumy 20,000 guldenów, dało deputowanym Schindler i Giskra powód do całego szeregu uwag nad osobistością tego ambasadora, niezbędną tak kosztownej reprezentacji w Rzymie i nad konkordatem.

Na wczorajszym posiedzeniu trzeciej sekcji komisji finansowej, roztrząsany był par. 1 ustawy bankowej, dotyczący pokrycia banknotów banku narodowego. Stronnictwo bankowe popierało jak zwykle zasadę zapewnienia państwu ze strony banku kredytu. Prze-

ciwne zaś stronnictwo obstawało przy swem zdaniu, że przedewszystkiem należy dążyć do uregulowania waluty, do czego jedynym środkiem jest zwrócenie głównej uwagi na to, ażeby emisja banknotów zostawała w pewnym stosunku do zapasu w kasach bankowych brzęczącej monety. Stronnictwo to gani zarówno propozycję w tym względzie rządu, jak i poprawkę p. Szabla, gdyż oba te środki nie są zdolne doprowadzić do głównego celu, którym jest uregulowanie waluty. Prof. Hasner proponował w długiej mowie przyjęcie istniejącej w Anglii metody całkowitego pokrywania papierów w obiegu będadych, lecz natrafił na silną opozycję. Na posiedzeniu tem nie stanowiącego co do paragrafu 16-go nie uchwalono. Dalsze w tym względzie rozprawy odłożone zostały do Piątku.

Wiedeń, 9 Maja. Na dzisiejszem posiedzeniu izby panów, p. Plener, minister skarbu, oświadczył, że uchwalone przez obie izby prawo dotyczące zniesienia służebnictw górniczych, uzyskało sankcję monarszą. Po tem oświadczeniu nastąpiło trzeciokrotne odczytanie obu projektów do prawa drukowego.

Dzisiejsze *Donau-Zeitung* ogłasza wiadomość „zakomunikowaną” w której powiedziano, że o konferencji ambasadora francuskiego księcia de Grammont z hr. Rechbergiem w kwestii włoskiej, oraz o dotyczących tej kwestii oświadczeń na piśmie, danych jakoby przez gabinet tuieryjski austriackiemu ministrowi spraw zagranicznych, słowem, że „o podobnego rodzaju układach, nie w Wiedniu nie wie się”.

Cesarz wyjechał wczoraj z Laxenburga do Weneccji. Jak donosi *Presse* wiedeńska, wyjazd Jego Cesarskiej Mości został o kilka dni przyspieszony, albowiem Cesarzowa wynurzyła życzenie jak najrychlejszego bo Wiednia powrotu.

Głoszono po gazetach wiadomość, jakoby książę Metternich, ambasador austriacki w Paryżu, otrzymał urlop w celu udania się na początku przyszłego tygodnia, na czas długi, do Johannsbergu. *Wiener-Zeitung* zaprzecza z pewnego źródła tej wiadomości i oświadcza, że książę Metternich nie starał się bynajmniej do chwili obecnej o urlop.

Program obchodu 500-letniej rocznicy założenia uniwersytetu wiedeńskiego, przypadającej 12-go Marca 1865 r., został już ministrowi stanu złożony. Maja być otwarte podpisy dla zbierania sumy na wzniesienie przed wybudawą się mającym nowym gmachem uniwersyteckim pomnika dla pierwszego arcyksięcia austriackiego Rudolfa IV-go, założyciela uniwersytetu wiedeńskiego. Pomnik ten ma być odsłonięty w dniu pierwszym zamierzono obchodu 500-letniego jubileuszu. Wszystkie europejskie uniwersytety i instytucje naukowe zostaną wezwane do przysłania na tę uroczystość swych reprezentantów.

Francja.

Paryż, 6 Maja. Dziś o godzinie 7-jej wieczorem przybył tu król Holenderski. Jak donosi *Monitor*, Cesarz do granicy na spotkanie tego monarchy wysłał jednego swego adjutanta, jednego oficera służbowego, jednego szambelana i jednego koniuszego; do Compiegne zaś na powitanie, księcia Joachima Murata. Przed dworcem kolei żelaznej północnej w Paryżu, czekali już na dostojnego gościa powozy dworskie, które powiozły jego i jego orszak do Tuilleries, gdzie go przyjmował Cesarz i Cesarzowa, otoczeni całym dworem. Wiadomość zatem podana przez dzisiejsze dzienniki paryżskie, jak *Patrie*, *Presse*, *Opinion nationale* i inne jakoby Cesarz wraz z Cesarzową wyjeżdżał na spotkanie swego gościa aż do Compiegne, okazała się mylną. Projekt małżeństwa księcia Oranji z księżniczką Anną Murat, został stanowczo porzucony i teraz powiada, że nigdy nie istniał; Cesarzowa wszelkie, bardzo ubolewa, iż nie przyszedł do skutku.

Wczoraj na posiedzeniu ciała prawodawczego wniesiono dwa projekta do praw; jeden dotyczący zatwierdzenia budżetu z 1861 r., na pokrycie którego potrzeba jeszcze 177 milionów franków, a drugi dotyczący zmian w kodeksie handlowym. Pierwszy z tych projektów na wniosek p. Schneidera został oddany do komisji. Projektowane zmiany w kodeksie handlowym dotyczą agentów giełdowych i są niejako wynagrodzeniem ich przez p. Foulda, za usługi oddane przy konwersji renty. Odtąd agentostwo giełdowe nie będzie już niejako posadą rządową i łatwiej będzie je nabyć; w ostatnich bowiem czasach, cena za ustąpienie takiego agentostwa wynosiła około 2,000,000 fr. Pięciu deputowanych lewego stronnictwa wniosło kilka poprawek do projektu do prawa o reformie kodeksu karnego, projektu, który ma być roztrząsany przez izbę. Poprawki te żądają oddania pod sąd przyszłych wszelkich przewinień, którym zagraża ją kara poprawek, utworzenia nowych trybunałów poprawczych we wszystkich departamentach i nie uznawania za obelgę denuncjacji przeciwko urzędnikowi, wniesionej do władzy wyższej.

Zapewniają, że projekt do prawa o dotacjach wojskowych, oddany do rozstrzygnięcia radzie stanu, spotyka tam opozycję, nie ze względu zasad, ale wysokości żadanego funduszu na coroczne nagrody w ilości 1 miliona franków.

W sprawie włoskiej mnóstwo krąży pogłoszek nie różniących się treścią od wczorajszych. Pomiędzy zaś różnymi pogłoskami o misji p. Mercier, którego podróż do Richmondu, według jednych została przedsięwzięta na żądanie prezydenta Lincoln, według drugich na usilne domaganie się prezydenta Davisa, krąży także wiadomość, że celem tej podróży jest skłonienie stron wojujących, do zawarcia 6-o miesięcznego zawieszenia broni, i otwarcia portów, na co tak niecierpliwie oczekuje handel Europejski.

Paryż, 7 Maja. Cesarz, cesarzowa, król Holenderski i jego małżonka, dziś wyjechali do Saint-Cloud.

Patrie, która dotąd trzymała się polityki wprost przeciwnie stanowisku księcia Napoleona w sprawie włoskiej, przyznaje obecnie, iż podróż tego księcia ma ważne znaczenie; powiada ona między innemi: „Książę Napoleon przyjął w sprawie włoskiej, szczególnie ostatnią swą mową w senacie, postawę, nie pozwalającą powątpiewać o charakterze i celu

podróży, jaką ma teraz odbyć, a której nikt nie może odmówić ważnej doniosłości. Zresztą opinia publiczna, zawsze tak dobrze przewidująca, nie myli się co do doniosłości wypadków zaszłych w ostatnich dniach i musimy przysłać, że sprawa włoska otrzymała znaczny popęd w duchu załatwienia, przeciwnego do dotychczasowej polityce zwłoki.”

Jednakże o ile dotąd wiadomo, jak na teraźniejszą dworową rymyńską będzie tylko wyznaczony (jak donoszą) prekursyjny termin, po upływie którego wojska francuskie zostaną odwołane. Termin ten pierwotnie miał być sześciomiesięczny, lecz skutkiem wysokich wpływów został przedłużony do roku, ażeby Pius IX, jeżeli będzie pragnął zapewnić sobie władzę świecką pod wskazanymi warunkami, mógł dobrze rozważyć mające się wprowadzić reformy. Jeden z członków gabinetu, miał oświadczyć w tych dniach jakiegoś deputacji departamentalnej, iż za kilka dni urzędowanie będzie ogłoszony sposób załatwienia kwestii rymyńskiej, który nieczłowiekiem zadnego z krancowych stronnictw. Powiada, że jedynym wypadkiem obecnie prowadzonych układów, będzie wyjazd Króla Franciszka II z Rzymu, do Weneccji, według rychło wiadomości, dla niego własna stoi w pogotowiu fregata papieżka *Niepokalane Poczęcie*.

Generał Goyon nie wrócił jeszcze do Francji. Wyjazd jego z Rzymu został jedynie przypadkowo opóźniony. Skutkiem tej zwłoki i powrót margr. de Lavalette, do wiekuiętego miasta dla objęcia swych obowiązków, został także stosownie odroczony.

Według wiadomości z południowej Ameryki, skutkiem odrzucenia przez izbę w Montevideo, projektu do prawa dotyczącego udzielenia poddaństwa francuzkim i angielskim wynagrodzeń, wymaganych przez właściwe rządy za straty doznane w czasie wojen domowych, eskadry francuska i angielska stanęły na kotwicy pod Montevideo, ażeby wymódzić groźbą to, co zostało odmówione na drodze przyjaznych układów. Eskadry te stanęły w Montevideo i każda z nich składała się z 1 fregaty z pawilonem kontr-admirała, 1 brygu, 1 korwety, 1 kanonierki i 1 gabary. Według innej korespondencji z Montevideo, do takiego kroku Anglija i Francja zmuszone zostały nie wotum izb, które zatwierdziły prawo o wynagrodzeniach, lecz postępowaniem rządu, który wykonanie go odroczony do bardzo odległego czasu.

Włochy.

Neapol, 1 Maja. Rząd odebrał dziś rano dwie ważne wiadomości, z których wnosząc by wypadło, że przedsięwzięte są już pewne kroki ku rozwiązaniu kwestii rymyńskiej. Pierwszą z nich jest depesza, wysłana przez p. Nigra do p. Rattazzego i donosząca, że Cesarz Napoleon podpisał już dekret odwołujący gen. Goyona z Rzymu, druga zaś prywatna depesza donosi, że ks. Napolen odwiedził ma Wilkora-Emanuela w Neapolu około 15-go b. m. Wice-król Egiptu wyładował dziś w Messynie, i wysłał zaraz do jenerału konsula tureckiego w Neapolu depeszę, oznajmującą mu przyjazd swój na jutro. Monarcha włoski za pośrednictwem konsula tureckiego ofiarował wice-królowi i jego świcie mieszkanie w swoim pałacu. Ambasador turecki Rustem-Bey oczekiwać go będzie na łódce królewskiej w porcie, aby go zaraz przedstawić Wiktorowi-Emanuelowi.

Wczoraj pp. Rattazzi i Benedetti, zwiędali incognito wzięcia Castella-Capiano i San Francesco i znaleźli je stosunkowo do tego co dawniej było w bardzo dobrym stanie.

Oczekują tu dziś ambasadora angielskiego sir James Hudson'a i p. Hochschild posła szwedzkiego. Król przyjmował dziś uroczysto senatorów, deputowanych, urzędników sądownictwa i wreszcie wojskowych z głównego sztabu armii, marynarki i gwardii narodowej. Deputacje z Messyny i Avellino, które przybyły do Neapolu z prośbą, aby król zaszczyścił ich miasta swoją obecnością, nie otrzymały stanowczej odpowiedzi. Wczoraj Wiktor-Emanuel widocznie wzruszony dziełował serdecznie wezwaniem do pałacu reprezentantów ludu, za przyjęcie jakiegoś ciągle pośród nich doznaje, od czasu przybycia do Neapolu. Dziś na pamiętkę wprowadzenia nowej organizacji trybunałów neapolitańskich miała miejsce wielka uroczystość w sądzie kasacyjnym.

Neapol, 3 Maja. Pobyt Króla w Neapolu, wydaje jak najlepsze owoce i jedna ma coraz więcej przychylnych. Nadechodzące z prowincji wiadomości co do spokojności kraju, są zupełnie zadawalniające. Gdziekolwiek tylko napotkać jeszcze można nielegalne bandy, krążące się po górach i lasach. Rząd jednak włoski rozumie dobrze, że zadanie jego nie jest skończone; przyjęcie, jakiegoś Króla doznał w Neapolu, objawy radości, jakie lud okazuje, ciesząc się z jego przybycia, nie są wprawdzie bez znaczenia; ale to wszystko jest niedostateczne, i wiele jeszcze pozostaje do zrobienia dla ostatecznego utrwalenia jednoci włoskiej.

Jedną z najważniejszych obecnie potrzeb kraju, jest prowadzenie obywatelskich robót publicznych, w których lud neapolitański, nie bardzo z natury pracowity, a raczej przyzwyczajony tradycyjnie do próżniactwa, mógłby być użyteczny w każdej chwili znaleźć zajęcie. Minister robót publicznych p. Depretis, przejeżdża tu za 5 dni, aby ukonczyć ostatecznie układ o koncepcji kolei żelaznej, i ułożyć plan robót morskich, do których bezwzględnie wiąże się mądra. Cała myśl gabinetu skierowana jest do polepszenia warunków materialnego bytu kraju, przez wspólne działanie rządu, prowincji, gmin i wreszcie wielkich stowarzyszeń. Czuje on również potrzebę wprowadzenia stosownych reform tak w policy, której organizacja wiele pozostawia do życzenia, jako też w administracji skarbowej, gdzie częste zdarzają się jeszcze nadużycia, jak wreszcie w zakładach naukowych, tak potrzebnych dla ludu, stojącego na niskim stopniu oświaty. Jest więc wiele do zrobienia, i nie wszystko przyjdzie może z łatwością, ale trudności te wytrwałością rządu muszą być usunięte. Wice-król Egiptu przybył w Neapolu i przedstawiwszy się Wiktorowi-Emanuelowi, powrócił zaraz do zamku Faworita, który monarcha włoski ofiarował

mu na mieszkanie, aby wypocząć po trudach podróży.

WIADOMOŚCI TELEGRAFICZNE.

Turya, 7 Maja. Z Neapolu donoszą: Wczorajszy bal dworski był bardzo świetnym. Wdziżano na nim 2,400 osób ewinyłnych, 70 oficerów eskadry francuskiej i angielskiej, 2,500 oficerów armii i gwardii narodowej. Byli na nim obecni wice-król Egiptu, ciał dyplomatyczne, i konsulowie. P. Benedettiego wstrzymanego słabością, zastępował pierwszy sekretarz poselstwa. Dziś król z ministrami wyjechał do Salerno, gdzie został z uienieniem przyjeży. Wice-król Egiptu wyjechał do Liworno.

Neapol, 7 Maja. Dziennik *Pungolo* utrzymuje, że została podpisana umowa, dotycząca koncesji kolei żelaznej południowej spółce Rottshild i Talabot. Z tego powodu wielkie panuje w kraju zadowolenie.

Paryż, 8 Maja. *Constitutionnel* ogłasza trzeci artykuł zalecający Stanom Zjednoczonym politykę umiarkowaną i pojednawczą.

Madryt, 8 Maja. Książę Brabancji wyjechał do Brukseli.

Berlin, 9 Maja. *Stern-Zeitung* donosi: Na wczorajszem posiedzeniu sejmu związkowego podanie wyborców kaselskich, dotyczące rozporządzenia księcia Elektora z dnia 26 Kwietnia, zostało przekazane komisji zażaleń. Posel pruski zrobił projekt ze względu na ważność sprawy, aby podanie to oddane zostało komitetowi heskiemu, i projekt ten uzasadnił, wykazując niebezpieczną dążność rozporządzenia wyborczego z dnia 26 Kwietnia; jego wykonanie, które ma wkrótce nastąpić może spowodować smutne wypadki. Krok ten rządu elektoralno-heskiego pociągnie za sobą ważne następstwa polityczne; zresztą środek ten dowodzi braku uwagi na wnioski Prus i Austrii. Posel elektoralno-heski zastrzegł sobie odpowiedź na oświadczenia posła pruskiego.

Frankfurt, 10 Maja. Krąży pogłoska, że Austrija i Prusy podają projekt na dzisiejszem nadzwyczajnem posiedzeniu sejmu związkowego, aby wezwano elektora heskiego do zawieszenia wszelkich dalszych kroków w sprawie wyborów.

London, 9 Maja. Na wczorajszem posiedzeniu izby niższej, oświadczył p. Layard w odpowiedzi na interpelację p. Forster'a, że zawarty został z Ameryką traktat przeciw handlowi niewolnikami, uprawniający obie strony do poszukiwań. P. Disraeli zarzucił rządowi, że ciągle wznieca spory z Francją, zamiast postępowania na drodze polityki pojednawczej. Następnem tego są przygotowania wojenne i ciężary opodatkowania. Lord Palmerston odpowiedział na ten zarzut w sposób ironiczny, i mówił z przysmieszem o przyjaznych stosunkach Anglii z Francją i innemi mocarstwami.

Berlin, 10 Maja. Spodziewają się wkrótce przybycia hr. Schwerina. P. Jerzy v. Vincke już przybył, a przyjazd ministra stanu v. Auerwolda miał także dzisiaj nastąpić.

Kassel, 9 Maja. Między Treysa i Ziegenhain, oddział żandarmów mający polecenie przejęcia broszur wydawanych przez stronnictwo konstytucyjne, odebrał posłańcowi pocztę listy opieczowane z Frankfurtu i takowe rozpieczętował, lecz nie znalazł poszukiwanych broszur.

Braksel, 9 Maja. *Monitor belgijski* podaje buletyn urzędowy, podług którego stan zdrowia Króla jest pomyślniejszy niż wczoraj. W słabości pake także nastąpiło polepszenie.

London, 9 Maja. Na dzisiejszem posiedzeniu izby niższej, oświadczył podsekretarz stanu spraw zagranicznych, p. Layard, że posel francuski, p. Mercier, udał się z Waszyngtonu do Richmondu, nie otrzymawszy w tej mierze instrukcji swego rządu. Pobyt jego w Richmond, nie miał żadnego celu politycznego.

Paryż, 10 Maja. Z Turyru donoszą, że Wiktoruszy kapituły katedralnej w Bononii, został skazany na trzy lata więzienia, proboszcz zaś z Procelo na rok jeden. Z Genui nadeszła wiadomość, że złodzieje, którzy okradli dom bankowy Parodi, zostali aresztowani.

Mostar, 8 Maja. Baszibuzuki i pandurzy miejscowi odbili 250 sztuk z zabranych przez Czarnogórców koni pod Szałem Palanką w d. 5 b. m. Przy tej sposobności przyszło do utarczki, w której padło 7 Czarnogórców z jednej, 3 Turków i 2 Chercejczan z drugiej strony. Za zbliżeniem się Derwisza paszy wszystko pierchnęło; droga do Krstac została znów oczyszczoną.

Wiedeń, 10 Maja. Czytamy w *Presse*: Telegram z Metkowiec (stacji telegraficznej austriackiej, na granicy dalmacko-hercegowińskiej) donosi pod datą 9-go b. m., podług wiadomości nadeszłych ze Skutari, że wojska tureckie zadaly Czarnogórcom klęskę pod Medun. Czarnogórcy postradali dwa działa.

Konstantynopol, 3 Maja. *Levant Herald* donosi: Moustier zaprotestował przeciw przekroczeniu granicy czarnogórskiej; Zabanoff poparł protestację, grożąc w razie wstąpienia wojsk tureckich do Czarnogóry, zażądaniem paszportów. W skutku tego Omer-Pasza otrzymał rozkaz nie rozcigać działań zaczepnych za granicę Czarnogóry. Jednocześnie oficerowie z armii bośnijskiej znajdujący się na urlopie, otrzymali polecenie natychmiastowego powrotu do pułków Dilaver-bej, dowódcy eskadry Adriatyckiej powrócił także na swe stanowisko.

Dubrownik, 6 Maja. Krwawa bitwa na jeziorze Skaderskim. Czarnogórcy stracili 700, Turcy 600 ludzi. Czarnogórcy zwrócili się ku Niksicz.

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

— Dzień onegdajszy był prawie nie pogodny; rano do godz. 7-jej niebo na pół pogodne, następnie pochmurne; od godz. 9 do 11½ rano i po południu kilka razy deszcz padał, o 6-jej wieczorem nieco wypogodziło się. Wiatr do godz. 8-jej panował słaby południowo-zachodni, następnie mierny zachodni, po południu słaby, wieczorem mierny południowo-zachodni. Średnia temperatura dnia jest 11½ stopni, o 2 stopnie wyższa od normalnej, naj-

większe ciepło po południu wynosiło 17, najmniejsze w nocy 9 stopni R. Barometr utrzymywał się nisko, w ciągu dnia wznosił się powoli, średnia jego wysokość dzienna jest 744,73 milimetrów. Powietrze wilgotne. Elektryczność 8 stopni.

— Dzień wczorajszy był na pół pogodny, od godz. 9-jej do 11 rano niebo zupełnie pochmurne. Przez cały dzień panował wiatr południowo-zachodni mierny, rano i wieczorem słaby. Powietrze wilgotne i ciepłe; średnia temperatura dnia jest 12 stopni, największe ciepło po południu 16½, najmniejsze w nocy 6½ stopni R. Barometr opada, średnia jego wysokość jest 745,74 milimetrów. Elektryczność 22 stopnia. Na słońcu gromada plam z dwóch plam złożona i jedna plama oddzielna.

— Jan Stepien, włościanin z gminy Stępów, przybywszy w dniu 24 Marca r. b. do krewnego swego kowala we wsi Maliny, gminy Luszyń, powiecie Gostyńskim, pchnął tam żonę swą nożem w piersi i na miejscu zamordował, a sam uciekł; lecz następnego dnia został przytrzymany i sądowi do ukarania oddany.

— W nocy z dnia 29 na 30 Marca r. b., trzech nieznajomych ludzi napadli na dom plebanski we wsi Makowska, gminie Pajeczno, powiecie Piotrkowskim, wdali się przez okna do mieszkania proboszcza księdza Romanowskiego. Znajdując się podówczas w pokoju dla dozoru słabego proboszcza służącego Majrjana Mucha, napróżd wydała okrzyk trwogi, lecz obawiając się, aby jej zbrodniarze nie zamordowali, ukryła się pod kanapę, oczekując stosowniejszej chwili do wołania o pomoc, i tak tam przebyła dopóki oni nie uciekli. Późem dopiero zaczęła krzyczeć, zbiegli się sąsiedzi, i krzali księdza proboszcza okrytego ranami i krwi zbrozonego, a który przy pomocy miejscowego felerza, załedwie dopiero po kilku godzinach został przyprowadzony do przytomności. Sprawy tego napadu pomimo natychmiastowych poszukiwań, wykryci nie zostali, jednakże pada o to podejrzenie na Franciszka Grygiel i Franciszka Skibinskiego z miasta Pajeczno, którzy, jak wiele osób utrzymuje, odgrazali się księdzu Romanowskemu.

— Ostatni Numer (137-y), *Tygodnika Ilustrowanego*, odznacza się nie tylko różnorodnością artykułów, lecz i znakomitą wartością niektórych z nich. Tak na samym czelu, *Życiorys Michała Sędziwoja*, uderza sumienniem opracowaniem na podstawie nowych źródeł i pięknym kształtem, tak, że rozpoczynając go czytać z zalem spotyka się wyrazy *dalszy ciąg nastąpi*, wystawiające na parętygodniową próbę cierpliwości i silnie wzbudzoną ciekawość czytelników. Z początku tego artykułu można wnioskować, jak piękna będzie całość, kiedy z takim życiem i zapalem rzucone są pierwsze rysy tej ciekawej tajemniczej postaci, wydobywającej się z okrywających ją ciemności. Dodać należy, że i drzeworyt z portretem tego sławnego alchemika, bardzo jest udatny. *Kronika tygodniowa*, jak zwykle czynem zaprzeczającą *cała nuda*, bo z niego tworzy miłą pogadankę. Uciążliwy to obowiązek kronikarza, który z brukowych kamieni musi składać nie tylko przyjemną dla oka, ale i powabną dla umysłu mozaikę. Sądzimy, że nie jeden z czytelników, z wielką przyjemnością ujrzał dokonanie obrazu *Czarnogóra*, w nadziei, że po nich nastąpią jakie swojskie obrazy, jakkolwiek bowiem Czarnogóra bardzo ciekawym jest krajem, jakkolwiek bardzo zajmujące było opisanie, daleko ciekawszym i bardziej zajmującym, są opisy tak mało znanych naszych okolic, zwyczajów miejscowych, nasze krajoznawstwo. Do rządu takich ciekawych dla nas artykułów, zaliczamy pięknie i z życiem przedstawione obrazy *krajoznawcze* przez W. L. Anceja, których także dokonanie zawiera się w tym numerze. Korespondencje bogate na ten raz są reprezentowane, bo spotykamy ich aż trzy; jedną bardzo zajmującą z Lublina, drugą p. E. z szluskami radami i zachętami dla pięknej polowy naszego kraju i trzecią pod rubryką: *komunikacje, przemysł i handel*, dotyczącą Piotrkowsko-Sandomierskiej kolei. Do bardzo udatnego drzeworytu kosiółka w Tarnobrodzie, p. Bolesław z Ukrainy dołączył ciekawe objaśnienia historyczne. W *kronice sztuk pięknych* zwraca uwagę zajmujący opis i rozbiór znajdujących się na wystawie krajowej projektu ołtarza z drzewa, p. Falkowskiego; załączamy tylko, że dla lepszego objaśnienia, *Tygodnik* nie zamieszcil drzeworytu tego projektu; nie wiemy czyby bardzo dobrze wyszedł, ale nie wątpimy, że szczególnie dla zamieszkałych czytelników byłby bardzo pożądanym. Przy tej sposobności wnosimy życzenie, czyby *Tygodnik* częściej nie mógł podawać w drzeworytach, znakomitszych obrazów znajdujących się na wystawie krajowej, jak to robił na przykład dziennik *Illustrated London News*, gdzie w każdym prawie numerze spotykamy takie piękne otworzenia znakomitszych dzieł sztuki. Oprócz rozbiór (w przeglądzie piśmienniczym) tłumaczenia wyjątku z psychologii i filozofii p. Aimé Martin (o kształceniu duszy), przez Marię B. dokonane, ostatni numer *Tygodnika* na samym prawie końcu, zawiera *Dankę Niemcom*. Biedna ta lekka poezja, tak niedawno jeszcze byłaby pomieszczona na samym czelu; dziś inną jej siostrę literacką zepchnęły ją aż na sam koniec. *Tempora mutantur et nos mutamus in illos*.

— W mieście powiatowym Bielsku gubernji Grodzkiej, zebrani w znacznej liczbie obywateli, przed miesiącem przeszło, postanowili ostatecznie przystąpić do otworzenia zakładu dobroczynnego, w którym możnaby pozmieszczać od 10 do 12 biednych, kalek i sierot. W tym celu wybrali oni z pośród siebie 12-u członków, którym poruczone zajęć się tą rzeczą, wynajmając stosowne mieszkanie i następnie mieć nadzór nad uorganizowaniem zakładu. Na rok przyszły stowarzyszenie to zamierza kupić dom na własność, lub też wybudować takowy. — Drugim również ważnym wypadkiem dla Bielska jest otwarcie w tem mieście publicznej czytelnicy. Oddawna już dawał się tam czuć niedostatek książek do czytania, które z trudnością załedwie dostać można z księgarń w Białymstoku. Propozycję w tym celu podał szlachcica jeden z członków Archeologicznej komisji Wileńskiej. Przyjęto ją na-

der dobrze i zebrano natychmiast składkę. Były marszałek powiatowy Kiernowski o-prócz pieniędzy ofiarował także pomieszczenie na czytelnicy. Zyczeby należało, aby za przykładem Bielska poszły i inne miasta.

— Piszą z Krakowa pod 10 maja: Komisja Balneologiczna w Towarzystwie naukowem Krakowskim, odbyła w d. 7 b. m. zwyczajne posiedzenie, na którym Dr. Warszauer odczytał: *Pogląd z r. 1861 na ruch, postęp i naglące potrzeby zdrojowisk ojczyznych*, jako zestawienie sprawozdań pojedynczych zakładów zdrojowych, na użytek komisji nadesłanych. Jakkolwiek z 23 zakładów zdrojowo-kapelińskich, dotychczas od chorych zwiędzanych, tylko 11 z nadesłanemi swych sprawozdań pospieszyły, druga zaś połowa, pomimo usilnych starań komisji Balneologicznej, dotąd zdania sprawy ze swych czynności w r. z. nienadesłała, wszakże mimo to, w roku ubiegłym okazuje się daleko większy ruch chorych u tutejszych zdrojów bawiających, których ogólna liczba wynosiła łącznie 5,829 osób. W powyższej nadmienionej (11) liczbie zakładów zdrojowych, udzielono kąpeli wszelkiego rodzaju razem 109,054, a rozprzedano 176,983 flaszek wód mineralnych z tych zakładów pochodzących, właściwie o 24,481 flaszek więcej, aniżeli w 1860 r.

— *Słowniki Glosnik* donosi: „P. Wuk Stefanowicz Karadzić, weteran literatury serbskiej i wydawca serbskich pieśni narodowych, oddał już w Wiedniu do druku czwarty tom klejnotów serbskiej poezji narodowej. Niezwłocznie po wyjściu tego tomu, rozpocznie się druk piątego tychże poezji tomu.”

— Czytamy w *Lumirze*: „P. Józef Wiktor, znany autor i wydawca almanachu dla słowaków, pod tytułem *Lipa*, napisał, jak wiadomo, gramatykę języka używanego przez słowaków. Gramatyka ta, przeznaczona do użytku głównie niemieców, tak była poszukiwana, iż po zupełnem wyczerpaniu pierwszego wydania, pp. Lauffer i Stolpa w Peszcie, ogłosili obecnie drukiem drugą jej edycję, znacznie pomnożoną, pod tytułem: *Grammatik der slowakischen Sprache, zum Schul- und Selbstunterrichte bearbeitet, mit Uebungsaufgaben, Gesprächen, einem ausführlichen Wörterverzeichnis und einer populären Chrestomathie versehen* (Gramatyka języka słowaków, ułożona do nauki tak w szkołach, jak i bez pomocy nauczyciela, z dodaniem ćwiczeń, rozmów, dokladnego wykazu słów i chrestomatji popularnej). We wstępie do tej gramatyki, autor mówi obszernie o własnościach języka słowaków, a jako twórców i reformatorów tej mowy, wyszczególnia Antoniego Bernolaka, Ludwika Sztura i Marcina Hattale, który to ostatni był uczniem znakomitego Michała Hodzy.”

— *Narodni Listy* donoszą co następuje: „Dnia 5 Sierpnia r. b. przypada dziesięciolecie rocznica zgonu znakomitego uczonego i poety czeskiego F. L. Czelakowskiego. Czciciele talentu jego i przyjaciele zamierzają obchodzić dzień ten uroczystości w Strakonice, rodzinne jego miejsce. Jakkolwiek program tej uroczystości nie został jeszcze ułożony, wiadomo, że mianowicie znakomitsi praskich wybiera się na dzień powyższy do Strakonice. Artści przyśreż zamierzają także uczyć talentem swym znakomitego zmarłego, a mieszkańcy rodzinnego jego miasta postanowili utrwalic pamięć o nim za pomocą tablicy, postawić się mającej na domku, w którym Czelakowski ujrzał światło dzienne.”

— Według *Obecnych Listów*, nowe towarzystwo Swatobor, mające na celu wspieranie autorów czeskich, liczyło już na początku przeszłego tygodnia 11-u członków założycieli, 33 członków rzeczywistych i 25 członków honorowych, składkę opłacających, czyli razem 69 członków.

— Czasopismo czeskie *Dalibor* donosi, że p. J. Strominger ukończył piękny obraz olejny, przedstawiający bohatera Dalibora, grającego w więzieniu na lirze.

— W końcu zeszłego tygodnia odebrał sobie życie w Pradze, przez skończenie z wysokości muru na bruk, Aleksander Balareak, 22-tni uczeń szkoły politechnicznej, rodem morawianin z Szumbaldu. Odnaczał się on zawsze nadzwyczajną pilnością w naukach i wzorowem prowadzeniem się, a obok pracy około nauk, uprawiał gorliwie literaturę czeską. Prace jego literackie zamieszczane były w pismach: *Heceid*, *Dunaj* i *Lipa Slovenska*. Przy życiu samobójstwa niewiadoma. Od pewnego już czasu uważano, że młodzieńcem tym opawała niezwykła melancholia. Pogrzeb jego odbył się 4-go b. m.

— Zmarły p. Fr. Szekel, posel czeski na wiedeńską radę państwa, pomiędzy innymi legatami, zapisał 10,000 zł. ren., za przeznaczeniem ich na stypendja dla uczniów, którzy ukończą nauki na jakim z wydziałów uniwersyteckich lub na technice, zechcą bądź doktoryzować się, bądź udać się dla dalszego kształcenia zagranicę. Stypendja takie mają służyć każdemu z wybranych uczniów przez lat trzy. Stypendja takowe przysądzać będą przez dziekanów wydziałów uniwersytetu praskiego i starostę okręgu wlastńskiego, z którego deputowany Szekel był rodem. O stypendja ubiegać się może każdy czech, dobrze znający swój język i posiadający świadectwa wzorowego postępu w naukach.

— Gazety czeskie donoszą, że panna Zdrobilkówna, czeska, daje obecnie z wielkim powodzeniem koncerta w Białogrodzie serbskim.

— *Le Nord* z d. 25-go b., podaje praktyczny sposób obliczania stosunku, jaki istnieje między kalibrem armaty i w ogóle każdego działu, a ciężkością kuli. Przyjąwszy za zasadę, że lano żelazo wazy w równej objętości 7½ razy więcej aniżeli woda destylowana, i przypuszczając nadto, że bomba, czy też granat armatni jest matematycznie kulisty, znajdujemy następujący stosunek między średnicą działu wyrażoną w calach, a ciężkością kuli wyrażoną w funtach:

Na 4 cale śred. kula wazy	8 fun. 7 un.
— 6 —	— 29 — 4 —
— 8 —	— 69 — 8 —
— 10 —	— 136 — 3 —
— 15 —	— 460 — —
— 20 —	— 1090 — 3 —

Inny też sposób obliczania w przybliżeniu tego stosunku, a mianowicie: połowa średnicy podniesiona do szóstianu daje dokładną pra-

wie wagę kuli armatniej. I tak np. średnica działa wynosi 8 cali, połowa jej jest 4, które podniesione do trzeciej potęgi dają 64; ciężkość więc kuli w armacie, mającej 6 cali średnicy, równa się 64 funtom. Metoda ta jest nadzwyczaj łatwa i ma to nad poprzednią pierwszeństwo, że ją do wszystkich rozmiarów zastosować można.

— Doktor Mats-ki-ko-An, urzędnik ambasady Cesarza Tai-kun, wraz z dwoma towarzyszami, w czasie pobytu swego w Paryżu zwiadał księgi przemysłową inżynierów cywilnych, na wybrzeżu Malaquais. Uczeń japoński, w tej specjalnej księgarni wybrał sobie znaczny zapas dzieł dotyczących przemysłu tkackiego, historii naturalnej, chemii przemysłowej, stosowanej mechaniki i technologii. Z szczególnym zajęciem oglądali oni plany i rysunki maszyn i budowl.

— W bieżącym miesiącu w Wenecji, mają przystąpić do odnowienia złotej mozaiki w kościele św. Marka. Niektóre szacowne obrazy, wzięte z Apokalipsy, tak przez czas zostały uszkodzone, że trzeba zupełnie je przerobić. Profesor akademii sztuk pięknych w Wenecji p. Blaas, już w tym celu przygotował kartony. Właściwe roboty wkrótce mają być rozpoczęte.

— Akademię nauk w Getyndze, ma zamiar wydać całkowite dzieła, sławnego matematyka Gaussa. Wydanie to ma zawierać wszystkie prace pozostałe po tym uczonym w rękopiśmie. Zbiór będzie się składał z 7-u tomów, których tytuły są następujące: Tom I-y, *Disquisitiones Arithmeticae*; II-i, *Hoche Arithmetik*; III-i, *Analysis*; IV-y, *Geometrie und Methode der Kleinsten Quadrate*; V-y, *Mathematische Physik*; VI-y, *Astronomie*; VII-y, *Theoria motus corporum coelestium*. Pierwsze sześć tomów mają być wydane w ciągu sześciu lat, siódmy zaś jeszcze później. Pomimo tego, tak długie oczekiwanie nie osłabi zajęcia wzburzonego tą ostatnią pracą.

— Jednym z najpożyteczniejszych i najbogatszych w swoim rodzaju zakładów w Londynie jest muzeum Architektury (*Architectural Museum*) znajdujące się w Muzeum Brompton. Sale takowe stają się już za cienne dla pomieszczenia wszystkich kosztownych zbiorów tego zakładu, który ma być zamieniony przez rząd na *Narodowe Muzeum Architektury* (*National Museum Architecture*). Celem Muzeum Architektonicznego jest zebranie wszelkich środków dla praktycznego wykształcenia budowniczych i majstrów technicznych pracujących przy budowlach. Trudno mieć pojęcie o bogactwie najpiękniejszych modeli z wszystkich periodów historii rozwoju architektury, tam zebranych. Szczególnie muzeum zasobne jest w modele gmachów średniowiecznych. Rozmaitością i wyborem muzeum Londyńskiego przewyższa wszystkie podobnego rodzaju zbiory w Paryżu, Berlinie i Wiedniu. W muzeum uczyć rysunku, modelowania, rzeźby na drzewie i t. d., wykładają prelekcje odpowiednie celowi zakładu, i rozdają nagrody za najlepsze utwory w rzemiosłach ze sztuką piękną związek mających.

— Akademia francuska przyznała teraz nagrodę na konkursie dramatycznym, która od 1850 roku nie była udzielana, p. Juliusowi Lacroix, autorowi *Edypa-Króla* (*Oedipe-Roi*).

HYDROGRAFJA

KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Rzeki.

(Dalszy ciąg).

VIII. *Plaska*. Wios Plaza zajmuje stok wschodni i zachodni wznosi się obok siebie leżących. Między temi pod dworem zaczyna się ze źródła strumyk, który w przebiegu ku południowi zabiera wody ze źródła, leżącego po prawym brzegu. W południowej stronie wsi skłania się ku wschodowi, opływa od północy skalisty las Lipowiecki; tu zabiera z prawego brzegu nieistale płynący strumyk z pod Brogowca. Osada Brogowiec zajmuje wzniesienie położone na zachód Plazy. Z południowych rozpadlin jego, trzema odnogami zaczyna się struga, która zmierza ku południowo-wschodowi. Przy ujściu jej Plaska ma 4 st. szerokości, nurt 6 cali, dno kamieniste, brzeg prawy 8 st., lewy wznosi się nagle i tworzy skały, na których spoczywają ruiny zamku Lipowca. We wsi Lipowca brzegi się obniżają. Mijając Wygierzów, wypływa na piaski, którymi przepływa obok szosy, a dobiegłszy lasem do Dąbrowki, zmienia kierunek na południowo-wschodni. Między Wygierzowem a Dąbrowką koryto płytkie często wysycha. Od Dąbrowki do Wiślicka (na zachód Jankowic) płynie polami. Koryto 6 st. szerokie, brzegi 3 st. wysokie, nurt 7 cali, płynie wiorst 10.

IX. *Włosienka*. Zaczyna się ze źródeł ławowych, na południe wsi Babice około Włosienki. Przepływa wiośnię, spada ku południowi i wśród doliny mokrej wpada do Wisły. Brzegi od 4 do 6 st. wysokie, szerokość 3, nurt 1 stopa, płynie wiorst 5.

X. *Kwaczalka*, zaczyna się strumieniem nieistalym, pomiędzy wzniesieniami wsi Kwaczalki. Płynie ku południowi. Pod szosą ma koryto suche, 18 st. szerokie, a 3 st. głębokie. W ławkach strumień ma 8 st. szerokości, brzegi 4 st. wysokie, opływa Rozkochow od zachodu. Wios ta zajmuje lekkie piaszczyste wzniesienie, otoczone od wschodu stawami. Między wsią Kwaczalka przepływa dolinę korytem 9 st. głębokim i wpada do Wisły naprzeciw Smolic. Należy do rzeki deszczowych. Ziera nagle nagle po ulewach i topi południową część wsi, długość wiorst 5.

XI. *Siemotka* (Regulka). Zaczyna się w dolinie Siemoty, otoczonej z obu stron wysokimi wzniesieniami, płynie wprost na zachód korytem drobnym, krętym; na południe Regulki zabiera z lewego brzegu: *Strumień* z Regulki, poczynając się w stronie północno-wschodniej Regulki. Tryskając z opoki wapiennej, tworzy stok obszerny, który płynie ku południowi, wśród wsi rozdzwaja się, obraca młyn, zabiera stoki drobne z lewego brzegu i w stronie południowej Regulki, łączy się z Siemotką. W całym przebiegu ma dno kamieniste, brzegi od 3 do 6 st. wysokie, nurt 1 stopa, szerokość od 4 do 6 st. Otacza go wies zajmująca wzniesienie z prawego brzegu, nastę-

pnie łąki. W tych dosięgając wzniesienie Alwerni, obraca młyn Niezgodą i Zawadą.

Siemotka poniżej zabiera z lewego brzegu *Stok* z Kamienca (osada na południe Alwerni). Pod karczma Skowronek rozdzwaja się, łączy z wsią wzniesienia lasu Alwerni, dopływa do wsi Skowronek, gdzie zabiera z lewego brzegu: *Strumień* od Brodli i Zegoty, który zaczyna się w stronie północno-wschodniej Poręby. Miejsca te otoczone wysokimi wzniesieniami, dostarczają wody dla Poręby, a nawet osady Alwerni. Połączone strumyki spadające ku południowi, płyną wąską łąką, korytem krętym, porośniętym tu i ówdzie wikliną. Pod skalami Brodli zabiera kilka strug ze źródeł po lewym brzegu łączących. Przy szosie zabiera z prawego brzegu *Stok*, odpływający w pięciu stawów Poręby.

Połączone, mijając wies Brodli, płyną korytem 6 st. wysokim, nurt 10 cali. Poniżej opływa od zachodu wzniesienie Mirowa. W zalewie ku wschodowi, oblewa od południa wzniesienia lasu Poręby. Tu tworzą się wysokie łęgi, wśród nich wije się nieustannie, dobiega do wsi Skowronka i niknie w Siemotce; — płynie wiorst 5.

Siemotka płynie ku południowi, pruje wąskie łąki i siega wsi Okleśnia, która zajmuje obadwa jej brzegi; domy wznoszą się nad poziom wody od 4 do 7 st. W tej obraca dwa młyny. Ostatecznie mijają pola i na południe Okleśni wpada do Wisły ubiegłszy wiorst 9 1/2. Ma 12 st. szerokości, nurt 10 cali, brzegi 10 st. wysokie. Należy do wód szybko po deszczach wzbierających, a wtedy topi łąki Alwerni i Skowronka, a niekiedy zalewa i Okleśnię.

XII. *Stok Russocic*. Zaczyna się ze stoków ławowych w stronie północno-wschodniej wsi Russocic; zabiera stok z pod Przeglina. Zrazu tworzy strugę rozlaną, dalej ku południowi ujęta rowem, przedzieliwszy wies na dwie części, wpada do Wisły. Ma dwie wiorsty długości, dwie stopy szerokości, cztery cale głębokości, brzegi 8 stop wysokości.

XIII. *Ściek Kłokoczyński* długi 1 1/2 wiorsty, płynie z mokradła na wschód lasu Szczecińca, w części wpada do Rudna, w części spadając ku południowi opływa Rataniec od zachodu; przy ujściu ma cztery stopy szerokości, 10 cali głębokości, brzegi 7 stop wysokości.

XIV. *Rudno*. W posród wzniesienia Tenczyńskiego leży mokra łąka, a w tej siedmciu odnogami zaczyna się rzeczka Rudno, która płynie w kierunku wschodnio południowym uchodzi do Wisły pod wsią Pasięka na zachód Czernichowa, ubiegłszy wiorst 13. Zabiera wiele stoków, rzeczek Rybiankę, dalej strumień, który zaczyna się paru źródłami w dolinie przerywanej Nową wies. — Rudno znacznie wzbiera w czasie deszczów i topniejących lodów, a wtedy zalewa przyległe łąki.

Rzeczka *Rybianka* zaczyna się w stronie północnej Rybny, w rozpadlinach Zapadlisk i Studzionki. Płynie ku południowi oblewa stopy wysokich i urwistych skał wapiennych, w tych zabiera strugę z Grabia, która bystro po kamieniach spadając, tworzy miejscami uroczę widoki. Dalej zabrawszy stoki z Padolu i Sitna wpada do Rudna. Ubiega wiorst cztery.

XV. *Ściek Zagacina* długi wiorst jedną, zaczyna się w stronie północnej wsi dwiema odnogami. Płynie ku południowi zabiera dwie drobne strugi i na wschód Niki wpada do Wisły.

(d. c. n.)

BOŚNIA I HERCEGOWINA

pod względem geograficznym, statystycznym i politycznym.

I. Bośnia.

Bośnia i Hercegowina leżące na północno-zachodnim krańcu półwyspu Iliryskiego czyli Grecckiego składały dawniej jedną prowincję czyli ejalet państwa Turckiego, pod nazwą ejaletu Bośni, od roku 1832 jednakże zarządzane są jako dwa zupełnie oddzielne wizerliki. Oba te kraje, nadzwyczaj różne co do swej historii, mają tyle wspólności pod względem teritorium, ludności i obecnego ich stanu politycznego, że dla uniknięcia powtórzenia, łączymy w obecnym artykule o Bośni ogólnie ich cechy charakterystyczne, z zamianami wyłożenia w artykule oddzielnym historii Hercegowiny i niektórych osobliwości tej prowincji właściwych.

W roku 1463 Królestwo Chrześcijańskie Bośni stało się prowincją Turcką; zostaje więc już prawie od czterech wieków w ręku Osmanów. Podobnie wszystkim krajom chrześcijańskim, które popadły pod władztwo muzułmańskie, nowy ejalet utracił także pod panowaniem Turków swój stan kwitnący. Rolnictwo szybko upadać zaczynało; cały kraj prawie zamienił się w bezpłodną pustynię i doszedł na koniec do owego smutnego i głębokiego rozprzężenia, w jakim go obecnie znajdujemy. I rzeczywiście, jakże smutny obraz przedstawia się podróżnemu, przybywającemu do Bośni Turckiej z jakiegobądź prowincji sąsiedniej! W pierwszej chwili możnażby uważać ciszę niezwykłą panującą w ejałecie turckim za spokójność cichego, patriarchalnego i pomyślnego bytu mieszkańców; ale na nieszczęście nazbyt przedko przekonujemy się, że to jest nie co innego jak tylko cisza zniszczonego kraju.

Wkrótce także widocznie się okazuje, że ziemia i naród doprowadzone do tak smutnego stanu okolicznościami politycznymi, i że dopóki te ostatnie nie zmienią się, dopóty, przynajmniej dla ludności chrześcijańskiej, nie ma żadnej nadziei polepszenia swego położenia. Z tem wszystkim mieszkańcy Bośni i Hercegowiny mają nieszczęście budzenia dla siebie na zachodzie chrześcijańskim mniej współczucia, aniżeli dawniej greecy lub serbowie, chociaż ci ostatni nie doznali tylu cierpień. Owszem, niedawno nawet turkofilowie głosili pochwały Turcji za wszystkie przywileje, jakimi zamierza obdarzyć swych chrześcijańskich poddanych za prawa jakie im już w części przynależała piśmiennymi aktami. Wszelkie wiadomości z Bośni i Hercegowiny, niekorzystne dla Turków, poczytywano za przesłane lub zmyślone, a niezadowolone chrześcijańskie tamednych przepisywano jedynie kno-waniom emisariuszów cudzoziemskich. Młynie to zapatrywanie się na położenie pomienio-

nych prowincji pochodzi w części z nieznajomości samej sprawy, a w części od owej ciastnej i niedołężnej polityki, która leką się dołożyła ręki do dogorywającego trupa monarchii turckiej. Tym sposobem przylutnia się współczucie dla cierpien wiekowych narodu chrześcijańskiego.

Ziemia.

Dawny ejalet Bośni, do którego należała także i Hercegowina, zawiera w sobie 1063 mil kwadratowych, a zatem stanowi jedną z najobszerniejszych prowincji pod bezpośrednim zwierzchnictwem Porty zostających. Rzeka Sawa oddziela na zachód kraj ten od Sławonii austriackiej. Na wschód oddziela on jest od księstwa Serbskiego rzekami: Wuwacz (od natchi Sinickiej do miasteczka Preboj), Lim (do Rudu) i Dryna (do Radzi) a następnie Kosowem polem. Na zachód graniczy z pograniczem wojskowym Kroatkiem, gdzie linie graniczne stanowi rzeka Una od Nowi do Jaceonawcz, oraz z Dalmacją. Od południa okrajają Bošnję: Dalmacja, Czarnogóra oraz paszaliści albańscy Skutari (Skadar) i Ipek czyli Pok. Cały kraj przernięty jest pasmami gór i dla tego nosi nazwę Szwarzjarii iliryskiej. Najdawniejszymi są dwa pasma: jedno z nich należy do Alp julijskich i przedstawia szereg wyniosłych wierzchołków, jako to: Cec (6,800 stop paryz.), Wranić (5,000), Weleż (3,200), Własicz (4,400) i t. d.; drugie zaś stanowią początki gór Bałkańskich, ciągnących się w zachodniej części półwyspu Iliryskiego. Znaczeniejsze grupy tych ostatnich są: Szar-plonina (po turcku Szar-Dah), Durmitor (8000 st. par.), Sutjeska plonina (6,300), Prokletja (6,100) i inne. Najwyższe góry Bośni, jako to: Durmitor, Cec, Wranić i t. d. znajdują się w łańcuchu Niżowym („montes Ardui” czyli „Adrii” u Rzymian), którego rozgałęzienia oddzielają właściwą Boję od Hercegowiny.

Najobszerniejsze równiny leżą nad Sawą i wpadającą do niej rzekami Una i Bošnją. Położone nad Sawą Pozawskopole, z dotykającą doń Liwczepolem i Banialukopolem, rozciąga się od Gradiska na dziesięć godzin drogi *) do Banialuki. Popowe pole ma długości sześć godzin drogi a szerokości jedną. Inne równiny mniej są obszerne, jako to: Liwańska, Grachowska, Glaszowska, Kuperka, Bilajska, Jerkenowa, Skopalska, Duwańska, Liubuska, Gabelska, Hadaczka, Niewiezinska i Książęce pole. Mnóstwo źródeł w górach, pokrytych dotychczas lasami, zrasza tak obficie te równiny, że w jednej Bośni liczą przeszło 8000 rzek i strumyków.

Znaczna część tych wód kieruje się do Sawy, do której wpadają: Bošnję, najważniejszą z rzek Bośni, wypływającą z góry Imman pod Wierchbošnją i Dryną. Dalej idą Neretwa (*Naro* Strabona, *Narbo* Ptolomeusza a *Orontus* Konstantyna Porfirogeneta), Trebinszcica, Morozca, i Ibar (nazywany przez Herodota *Brongus* a przez Strabona *Bargus*).

Niektóre z tych rzek jak naprzykład Pliva i Bośna tworzą jeziora, inne zaś, jak Sawa i Neretwa i bagna. Największe jezioro w Bośni zwie się Jeziero. Tworzy je rzeka Pliva, a leży ono między Jeziero i Zastapjem i ma półtorej godziny drogi długości a półgodziny szerokości. Największe bagno nosi nazwę Błoto-Buszko i zasiewane bywa, tak jak bagna Mostaru prosem błotnem.

Taka obfitość wód sama z siebie byłaby dostateczną dla zamienienia Bośni w kraję najbardziej kwitnącą, gdyby nie zostawała pod panowaniem Turków. Nie mniej bogata jest ona w piękności przyrody, a podróżnik tymbardziej ubolewa nad politycznym położeniem ludności, im więcej uderzają go widoki malownicze tego gorzystego kraju. Prawie wszystkie doliny są puste, a grunty po większej części nieuprawne. Każdy ogranicza się na uprawie takiego tylko kawałka roli, jaki jest niezbędny do chwilowego jego wyżywienia, a i ta mała praca wykonywana jest tak niedbale i leniwo, iż dziwić się wypada jak przy podobnych warunkach Bošnję, mającą powierzchnię mniej skalistą aniżeli Hercegowina, obfituje we wszelkiego rodzaju zboże, a szczególnie w kukurydzę, jęczmień, pszenicę, żyto, owoce, rodzaj sływek nazywanych „sawką” czyli „począgacz”, oraz jabłka, grusze, pigwy i winie. Drzewa figowe i inne owocowe południowe hodowane są w znacznej ilości w Hercegowinie. Dobre winogrona rodzą się także około Banialuki, Mitrowicy i Nowego Pazaru. Tytuł i marzanna uprawiane bywają również i dość wielkiej ilości. Drzewo sumakowe (*rtys cotinus*) napotyka się w górach, obfitujących niemniej w rozmaite rośliny leśne.

Zwierzęta, a mianowicie kozy, dziki, lisy i zające są liczne. Nie zbywa także na wilkach, niedźwiedziach, rysiakach, kunach, i wydrach. Owce, kozy, bydlę rogate, trzoda chlewna i konie stanowią najgłówniejsze bogactwo mieszkańców. Ptastwo domowe chowają tylko na własną potrzebę.

W płody kopalne Bošnję również jeszcze jest bogatą jak i za czasów Rzymian, kiedy większą jej część należała do prowincji Dalmacji i kiedy przebywający w Salonie odziedlny „*praepositus thesaurorum dolmatinarum*” posyłał codziennie do Rzymu wodą 50 funtów złota. Dziś, przemysł górniczy tego kraju upadł zupełnie i tylko szczątki licznych przyrządów razem z znajdowanymi monetami, świadczą o owym stanie kwitnącym, w jakim kiedyś zostawał. Niewiadomo który z władców Bośni, od czasów Rzymian, przywrócił w niej przemysł górniczy. Już w końcu XII wieku Ban-Kulin oddał niektórym mieszkańcom Raguzy do poszukiwania kopalnych gór. Jagodine między Sarajewem i Warginem, ale najdawniejsze, dotychczas znane monety, nie przechodzą epoki Bana Twerko II (1357-76). Znaczną liczbę wyrazów pochodzenia niemieckiego, napotykanym w górniczej terminologii Bośniaków, jak np. *Karan, chutszan, szlegon* pozwalają się domyślać, że pierwotnymi górnikami Bośni byli Niemcy. Oni także przyznawali byli do Bośni i w nowszych czasach dla przywrócenia w niej robót górniczych. I tak, Chozrew-pasza sprowadził w 1841 i 1842 roku górnika Franciszka Szulca dla wyszukiwania rud. Ale środek ten nie przyniósł wielkiego pożytku, gdyż mieszkańcy troskli-

wie przed nim ukrywali miejscowości najbogatszych rud srebrnych i złotych, a ze zgonem wezryra porzucone zostały i kopalnie, założone przez cudzoziemca pod Borowicz, a dające na 100,000 drachm rudy 9 drachm złota, 85 srebra i 30,000 drachm ołowiu. W roku 1847, z polecenia sultana, Austrjak Paulini badał razem z Szulem pokłady metaliczne natchi, Fojnickiej i Wysokskiej, a w Konstantynopolu utworzyła się kompania akcyjna dla eksploataowania kopalni Bošnjskich. Ale przedsięwzięcie to nie przyszło do skutku, a górnictwo zostało po dawnemu prawie w pierwotnym stanie, ograniczając się na dobywaniu nader małej ilości metalu. Okręgi najbogatsze w metale są: Stary Majdan, Banialuka, Priedor, Wysoko, Fojnica, Zwornik, Srebrnica i Tuzla. Złoto znajduje się głównie około Srebrnicy i Waroszy; srebro, oprócz miejsc wyższych, około Banialuki w górze Slatina i około Kamczaka w Hermeke; żywe srebro około Waroszy i Kreszwa; miedź około Sarajewa; ołów w pobliżu Ołowa, a żelazo około Starego Majdanu, Waroszy, Kreszwa, Fojnicy, Buzowaki, Barowika, Timar i Kamenhrada. Sól kopalną mieszkańcy dobywają tajemnie w wielu miejscach, chociaż wielu już to przypłaciło życiem. W natchi Tuzłowskiej jest kilka źródeł słonych; jedno z nich, pod wsią Drienki, przedy kilkoma laty wyschnęło.

Między licznymi źródłami mineralnymi najsławniejsze są wody ciepłe w Banialuce i jej okolicach około nowego Pazaru, Fojnicy, Sarajewa, Graszanczy, Slatiny i Kruszcicy, oraz źródła siarczane Lepienicy w górach leżących na drodze z Sarajewa do Trawnik, a wreszcie inne wody mineralne w natchiach Tojmickiej, Tesańskiej i Turlowskiej.

Przemysł ogranicza się na obrabianiu żelaza i stali, celem wyrobienia narzędzi rolniczych i oręża (dobra broń w Fojnicy, a wyborne noże w Foczy), wytapianiu ołowiu (około Ołowa), dobywaniu żywego srebra (około Kresze), przygotowywaniu prochu, wyprawianiu futer i skór, doskonałych wyrobach siodłarskich i cybuchach. Na ostatnie szczególnie używane bywa drzewo zwane po bośniaku fudikowina czyli fułiką. W Hercegowinie kobiety wyrabiają z lnu, bawelny i jedwabiu doskonałą tkaninę na koszule, przedawaną 2 złp. gr. 20 arszyn. Tkają one także ze lnu i konopi grubsze i cienkie płótno na potrzeby domowe, a z welny grube sukno, i okrycia bardzo drogie cenione. W ogóle w całej Bośni kobiety przygotowują wszystko to co stanowi odzież kobiecą i męską.

Chów bydła jakkolwiek znakomity, nie dochodzi jednak do takiego stopnia jakby się tego można spodziewać po naturalnych zasobach kraju; a do tego zmniejsza się z każdym rokiem. To samo powiedzieć można i o pszczeniectwie. Jedwabnictwem, któremu klimat niebyłby sprzyja, zajmuje się tylko niewiele kobiet.

Chociaż Bośnia z położenia jeograficznego należy do krajów południowych, klimat jej jednak nie można nazwać południowym z przyczyny gorzystego charakteru okolicy. Na wyniosłościach bardziej wzniesionych śnieg pada już w październiku i nie topnie wcześniej jak w maju, a niekiedy nawet w czerwcu; najwyższe zaś góry, jak Durmitor, Wran, Cec, Szczyt, Wranić i Własicz częstokroć rok cały bywają śniegiem okryte. W niektórych miejscowościach panują wichry nadzwyczaj silne. I tak na wyniosłej płaszczynie Kupra, rozciągającej wozobory Hercegowińskie i Bośni właściwej, oraz w miejscowościach Dubno i Lewno, wichry ten bywa częstym zębym dla stad owiec i podróźnych. Przeciwnie klimat Krainy i Pozawiny umiarkowany jest od klimatu graniczącej z niemi Kroatji, a Hercegowina w części cieszy się równie gorącym klimatem, jak przytykająca do niej Dalmacja.

Handel jest dość ożywiony. Centralnym jego punktem jest Sarajewo; tu przywożone bywają z Rumelji i Konstantynopola wszelkie towary zagraniczne dla wyprawiania w dalsze strony. Inne znaczniejsze punkta handlowe są: Trawnik, Banialuka, Lewno, Mostar, Focza, Nowy Pazari, Priedor, Tuzla i Tessa. Przywóz stanowią: sól głównie z Moldawji, Wołoszczyzny, Włoch i Dalmacji, cukier i kawa z Triestu, oliwa z Albanji i Dalmacji, bawelna z Triestu i Rumelji, sukna cienkie z Austrii, a materje jedwabne i bawelniane z Austrii i Konstantynopola. Na handel wywozowy idzie: żelazo surowe, w sztabach, gwoździach, podkowach i innych narzędziach domowych, do Serbji, Rumelji, Dalmacji, Kroatji i Czarnogóry, futra surowe i wyprawne do Konstantynopola, Dalmacji i Węgier, wyroby stalowe do pogranicznych prowincji Turckich, cybuchy do Konstantynopola i Aleksandrii; wlna, wosk, sadło, łój, kości i dziegieć do Austrii, miód na sorbety do Rumelji i Konstantynopola, piwarki i tytuń do Austrii, oraz fajki z glinki czerwonej głównie do Dalmacji.

Handel krajowy zyskalby bardzo wiele przez zniesienie monopolu, zniesienie opłat celnych, wynoszących do 13 procentów i ulepszenie komunikacji. Zdawałoby się, że pod tym względem kraj taki jak Bośnia, przernięty we wszystkich kierunkach rzekami, nie może doznawać braku. W praktyce jednak rzecz się ma zupełnie inaczej. Rzeki jej są do ostatniego stopnia zaniedbane. Mieliśmy, duże kamienie i pień drzew przeszkadzają żegludze, pozwalając jedynie używać do komunikacji małych łodek, wyprawiających się za najniższym niezręcznym poruszeniem. Dróg sztucznych w Bośni wcale nie ma; wszystkie inne albo się same potworzyły, albo je utorowała natura. Niekiedy tylko jakie pobożny pielgrzym (Chadzi) albo Turck znakomity, pełniąc dzieło dobroczynne, zbuduje most, wybrukuje kawałek drogi, albo wystawi chłan (dom zajezdny); obowiązki zaś prowadzenia i utrzymywania dróg na nikim nie ciąży, jakkolwiek wszelki przewóz ciężarów (wymyjący między Gradiską i Banialuką) odbywa się łądem, na koniach jucznych *). Jedyna droga godna tej nazwy, wodocą z Trawnika do Stambułu, przernięta Bošnję i idzie ku granicy paszaliu Pristanskiego.

*) Ciężar, jaki koń dzwiga wynosi od 200 do 250 funtów i przewieza się po obu jego bokach.

TEATRA W WARSZAWIE.

Teatr Rozmaitości. — Dziś w poniedziałek, dnia 12 Maja, komedia w 4-ach aktach, Aleks. Hr. Fredry: *Pan Jowialski*, odegrana przez pp. *Rychtera, Bakalowiczow, Żółkowskiego, Kurczuszow, Łapiński, Bodurkiewicza, Świeżewskiego, Chęcińskiego, Adlera*.

Cena miejsc.

Loża 1 piętra s 4 bil.	60 10	Krzesło w nast. rz.	60 2 1/2
Loża 2 piętra s 4 bil.	20 10	Parter	45 2 1/2
Krzesło w 4 pier. rz.	10 2 1/2	Galerja	30
Krzesło w 4 dru. rz.	7 2 1/2	Paradyż	15

Zacznie się o godzinie 8.

KURS GIEŁDY WARSZAWSKIEJ.

z dnia 10 maja.

Monety.	żądano		placono	
	rsr.	kop.	rsr.	kop.
Pół-Imperjal Rosyjskie. . . .	—	—	5	72
Dukaty Holenderskie nowe ważne.	—	—	—	—
Pruski Kurant . . . za 100 Tal.	—	—	—	—
Papiery.				
Oblię Skar. za 100 rs. (oprócz kuponu)	91	6	—	—
Bilety Skarbu Królestwa Polskiego	—	—	—	—
Listy Zast. III-go Okresu serya 1 i 2 (oprócz kuponu) za 15 rs.	15	4	15	2
Akcie Głównego Towarzystwa Rosyjskiego dróg żelaznych.	—	—	—	—
Oblię wspólki Żeglugi Parowej w Królestwie Pols; po rs. 750.	—	—	—	—
Akcie Drogi Żelaznej Warszawa-Bgdogskiej po rs. 100 . . .	83	50	—	—
dito 500 . . .	—	—	—	—
Akcie Drogi Żel. Warsz.-Wied.	70	—	69	50
Wexle.				
Berlin . . . 100 Tal.	2 M.	102	90	—
" 100 Tal.	k. t.	—	—	—
Gdańsk . . . 100 Tal.	2 M.	—	—	—
" 100 Tal.	k. t.	—	—	—
Hamburg . . . 300 Bmk.	2 M.	156	—	—
Londyn . . . 1 Ft. St.	3 M.	6	97	—
Moskwa . . . 100 Rs.	1 M.	99	66	—
Petersburg . . . 100 Rs.	1 M.	100	—	—
" 100 Rs.	k. t.	—	—	—
Paryż . . . 300 Fr.	2 M.	82	65	—
" 300 Fr.	1 M.	—	—	—
Wiedeń . . . 150 Zlr.	2 M.	80	10	—

Wartość kuponu bieżącego od oblię Skarb. k. 44 1/2

„ „ od Listów Zastawn: III-go Okresu k. 23

KURSA TELEGRAFICZNE.

z Berlina z dnia 10 maja.

	żądaj	plac.
6ta Polcyzka Rosyjska	—	86 3/4
6ta	—	96 1/8
Oblię Skarbowe 4%	—	81
Listy zastawne 4%	—	86 1/2
Bilety Banku Polskiego	—	87 1/2
Wekale na Warszawę	—	87 1/4
" Petersburg 3 tygodniowy	—	97
" Londyn 3 miesięczny	—	622 1/8
" Paryż 2	—	80 1/8
" Hamburg 2	—	150 3/4
" Wiedeń 2	—	76 1/4
Żyto na targu	—	51 1/4
" na dostawę późniejszą	—	50 1/2
z Paryża.		
Renta 3%	—	70 70
Akcie kredytu rachomego	—	837

DROGI ŻELAZNE.

Pociągi Osobowe na Drogiach Żelaznych: Warszawsko-Wiedeńskiej i Warszawsko-Bgdogskiej kursują codziennie w następującym porządku mianowicie:

1. Z Warszawy: A) pociąg (szybły), wychodzi o godz. 6 z rana i przychodzi tegoż dnia do stacji Granica o godz. 1 m. 51 a do Sosnowców o godz. 2 po południu. Pociąg ten idzie dalej tegoż dnia z Granicy do Szczakow o godz. 2 min 30, a z Sosnowców do Katowic o godz. 3 po południu.
- B) Osobowy wychodzi o godz. 10 m. 45 przed południem i

